

در جست‌وجوی جامعه مدنی

(مجموعه گفت‌وگوهایی در باب ادبیات و جامعه مدنی)

رضا شبانکاره
www.ketab.ir

هامون نو

- سرشناسه : ~~شبانکاره~~ رضا، ۱۳۶۲ -
- عنوان و نام پدیدآور : در جست‌وجوی جامعه مدنی: مجموعه گفت‌وگوهایی درباره ادبیات و جامعه مدنی / رضا شبانکاره.
- مشخصات نشر : دشتستان: هامون نو، ۱۴۰۰.
- مشخصات ظاهری : ۱۱۲ ص.
- شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۶۴۹۰-۵۵-۹
- وضعیت فهرست نویسی : فیپا
- عنوان دیگر : مجموعه گفت‌وگوهایی درباره ادبیات و جامعه مدنی.
- موضوع : جامعه مدنی -- ایران
- موضوع : Civil society -- Iran
- موضوع : مصاحبه‌ها -- ایران
- موضوع : Interviews -- Iran
- موضوع : ادبیات فارسی -- جنبه‌های اجتماعی
- موضوع : Persian literature -- Social aspects
- موضوع : اسلام و جامعه مدنی
- موضوع : Islam and civil society
- رده بندی کنگره : JC ۳۴
- رده بندی دیویی : ۳۰/۱۰۱
- شماره کتابشناسی ملی : ۷۶۱۱۰۰۹

در جست و جوی جامعه مدنی

(مجموعه گفت و گوهایی در باب ادبیات و جامعه مدنی)

نویسنده: رضا شبانکاره

انتشارات: هامون نو

نوبت و سال چاپ: اول - ۱۴۰۰

شمارگان: ۲۰۰ نسخه

قیمت: ۴۲ هزار تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۴۹۰-۵۵-۹

نشانی: استان بوشهر - دشتستان - پشت کاروانسرای مشیرالملک - کوچه ۱۷ - پلاک ۲۶

کدپستی ۷۵۶۱۷۳۵۱۶۵ - شماره تماس: ۰۹۱۷۱۷۳۶۰۷۵ - ۰۹۳۳۵۷۵۱۷۱۷

فهرست

مقدمه ۹

فصل نخست: مفهوم جامعه مدنی

- گفت و گو با دکتر مصطفی مهرآیین ۱۲
مفهوم جامعه مدنی؛ فضای صداهاى به محاق رفته

فصل دوم: پیوند ادبیات و هنر با جامعه مدنی

- گفت و گو با دکتر سعید سبزیان ۲۳
"معلولیت"؛ تحمیل کناره گیری از قدرت

- گفت و گو با احمد آرام ۳۴
جامعه مدنی را نمی شود آموزش داد

- گفت و گو با دکتر نفیسه مرادی ۴۵
ادبیات و هنر، درک ما را از جامعه مدنی عمیق تر می کند

- گفت و گو با علی عبداللهی ۵۶
جامعه مدنی پویا، باعث شکوفایی ادبیات و هنر می شود

- گفت و گو با ری را عباسی ۶۶
ادبیات به آزادی بدهکار است

- گفت و گو با دکتر ناهید توسلی
ادبیات و هنر را وسیله مناسبی برای پرداختن به جامعه مدنی نمی دانم

فصل سوم: جامعه مدنی و جوامع اسلامی

- گفت و گو با دکتر سید محمد مهدی جعفری
مسجد از آغاز یک نهاد مدنی بوده است

- گفت و گو با محمد مهدی زارع بوشهری
حضور تشکل های غیردولتی در محل اجتماعات مردم و مسجد لازم است

- گفت و گو با حجت الاسلام احمد رزمجو
مساجد از فضای بدگمانی به گفتمان جامعه مدنی و دست اندرکاران آن خارج شوند

فصل چهارم: صادق چوبک

- گفت و گو با جواد اسحاقیان
مشخصه اصلی سبک چوبک مینیاتور کاری است

- گفت و گو با امین فقیری
چوبک، صدای فراموش شده جامعه فرودست است

- گفت و گو با ابوتراب خسروی
دراماتیزه کردن کلام آدم های فرودست، گرایش ناتورالیستی به کارهای چوبک می دهد

- گفت و گو با فرشید جان احمدیان
چوبک داستان را هم چون فلسفه و علم، نوعی از اندیشیدن می داند

مقدمه

شهروند کسی است که منافع خود را همبسته با منافع و مصالح شهر می داند، پس روزنامه می خواند، اخبار گوش می کند، به جهان فراتر از خانه خود التفات جدی دارد، مطالعه می کند، بحث می کند، در مجامع علمی و سیاسی شرکت می کند، نسبت به جهان پیرامون و زیست خود حساس است، وجدان کاری و جمعی دارد، آینده ی کشورش برایش اهمیت دارد، و بیان عقیده و اعتراض را حتا پیش از قانونی شدن، حق خود می داند. "سیاوش جمادی"

(۱)

جامعه مدنی؛ مفهومی است که برخاسته از جهان غرب و تثویزه شده از سوی متفکران و فیلسوفان غربی از یونان باستان تا غرب امروزی می باشد. نخستین بار این مفهوم در ادبیات سیاسی رُم باستان دیده شد و از قرن هفدهم به بعد، معنایی مدرن از جامعه مدنی توسط تامس هابز و جان لاک و بعدها نیز از جانب هگل، بنجامین کنستان، مارکس، هابرماس و ... ارایه شد. جامعه مدنی؛ اجتماعی است که فرد به مثابه ی انسانی مسئولیت پذیر و پرسش گر، به تمرین شهروندی می پردازد. ایده ها، مطالبات و تفکرات مغفول مانده ی خود را به اشتراک می گذارد و نسبت به دست یابی آن و صدا دار کردن آن مطالبات در سطح عمومی اقدام می کند.

جامعه مدنی شرکت و مشارکت شهروندان را به شکل جمعی در عرصه ی عمومی و در حوزه های گوناگون امکان پذیر می کند تا با بیان علایق و نظرات خویش ضمن در نظر گرفتن مصالح عمومی و خیر جمعی، بر دولتمردان و صاحبان قدرت نظارت داشته باشند. برخی از صاحب نظران، جامعه مدنی را محدود به جغرافیای غرب می دانند و می بینند و شکل گیری آن را در جوامع دینی

و اسلامی غیر ممکن می‌دانند. مثلاً اشرف مریدین در مقاله‌ی «جامعه‌ی مدنی و اسلام» بر این باور است «جامعه مدنی را نمی‌توان با شرایط اسلام تطبیق داد. مدنیت، که محتوای نهفته‌ی جامعه‌ی مدنی است، را می‌توان به زبان اسلام ترجمه کرد، ولی مدنیت و جامعه‌ی مدنی مترادف نیستند.»

در مقابل نیز، برخی از صاحب نظران از جمله زنده یاد محمدجعفر پوینده بر این باورند که جامعه مدنی در دنیای امروز در تمام کشورها وجود دارد و محدود به گستره‌ی جغرافیایی خاصی نیست. البته به زعم وی در دنیای معاصر در هر کشوری، جامعه‌ی مدنی خصوصیات ویژه‌ی بی‌هم می‌تواند داشته باشد.

جامعه مدنی همواره خود را جدا از قدرت‌ها و منافع آن‌ها تعریف می‌کند. همه‌ی انسان‌ها را در امور اجتماعی دعوت به مشارکت و ابراز نظر و تلاش برای زندگی بهتر می‌کند. در دین اسلام نیز آموزه‌های بسیاری در پیوند با این نوع نگاه زیستی وجود دارد. در قرآن کریم، سوره‌ی رعد، آیه ۱۱ آمده است: «پروردگار به یقین سرنوشت قومی را تغییر نمی‌دهد مگر آن که آنان نهاد خود را تغییر دهند.» و در ستایش عقل و به کارگیری عقل جمعی و مشارکت پذیر، تأکید فراوان شده است. «اسلام اجتماعی» نیز برداشتی است که با بهره‌گیری از آموزه‌های اسلامی شکل گرفته است.

«هامون» در طول فعالیت‌های خود همواره توجه و عملکرد خود را معطوف به «جامعه مدنی» کرده و محوریت فعالیت‌های فرهنگی، اجتماعی و مدنی خود را در راستای دست‌یابی به آن مهم قرار داده است. «هامون» تلاش داشته و دارد تا بر وجه غایب گفتمان جامعه مدنی در جنوب به طور عام و استان بوشهر و شهرستان دشتستان به طور خاص تأکید کند و کوشش نماید تا ضرورت گفتمان‌سازی جامعه مدنی و شکل‌گیری حرکت‌های مدنی در سطح استان بوشهر، با همکاری سایر نهادهای مدنی و مردم نهاد فراهم شود.

سرچشمه‌های فکری و معرفتی انجمن هامون برگرفته از ایده «هویت چهل تکه» داریوش شایگان می‌باشد؛ یعنی بر این اساس «انجمن هامون ایران» به این نکته قائل است که هویت ایرانیان در هزاره سوم بر ساخته از سه هویت تمدنی ایران، اسلام و مدرن می‌باشد که باید به هر سه این هویت‌ها توجهی عمیق و متوازن داشت. همین خاستگاه فکری باعث شده است که در تمامی برنامه‌های «هامون» به هر سه این حوزه‌های هویتی پرداخته شود و در شکل بخشیدن به اهداف انجمن، شهروندانی فعال و با نگرش‌های متفاوتی مشارکت داشته باشند.